

Aan: Commissieleden Klimaat en Groene Groei
Datum: 10 oktober 2024
Betreft: Position paper Wet collectieve warmtevoorziening

Burgers weer verbonden

Een stevige positie voor burgers in de warmtetransitie

Geachte leden van de commissie Klimaat en Groene Groei,

Voor u ligt het wetsvoorstel voor een nieuwe marktordening in de warmtetransitie. De Wet collectieve warmte kan Nederland voorgoed veranderen. In dit position paper geven wij onze visie op het wetsvoorstel.

Onze leden, de energiecoöperaties en bewonersinitiatieven verspreid over heel Nederland, zien door deze wet een rechtvaardig en democratisch energiesysteem mogelijk worden. De wet creëert een goede balans tussen markt, overheid en burgers. Door in te zetten op het organiserend vermogen van bewoners via warmtegemeenschappen verandert u de warmtemarkt naar een markt die voorziet in de behoeften van bewoners.

Grip op de energierekening door samenwerking in de buurt

Iedereen heeft afgelopen jaren de geluiden gehoord van een stagnerende warmtetransitie. Het is lastig om bewoners mee te krijgen, er zijn grote risico's en vaak te hoge rekeningen. In de coöperatieve projecten van onze leden is er wel sprake van vooruitgang en betaalbaarheid. De praktijk leert dat als het burens zijn die elkaar helpen dat projecten wel van de grond komen. Onze leden werken met volledige transparantie, democratische zeggenschap en zonder winstoogmerk. Dit zorgt voor vertrouwen en daarmee tot vermindering van risico's en kosten.

Wij zijn blij met de kansen die dit wetsvoorstel geeft aan energiecoöperaties om een leidende rol te pakken in de warmtetransitie via warmtegemeenschappen. Dit zijn warmteprojecten van, voor en door de lokale eindgebruikers: burgers en bedrijven die samen hun eigen warmtenetten aanleggen. Zij zetten hiervoor nieuwe gemeenschappen op en verbinden zich met elkaar. Niet om winst te maken, maar om te voorzien in de behoefte van de leden; een warm, betaalbaar huis en een duurzame en verbonden wijk. Meer ruimte voor warmtegemeenschappen straalt vertrouwen in burgers uit. Dit wetsvoorstel doet daarmee recht aan de groeiende wens van bewoners om een actieve rol te spelen in het energiesysteem en grip te krijgen op de energierekening.

Binnen de coöperatieve sector werken wij met volledige transparantie over kosten en opbrengsten tussen de warmtenetprojecten, zodat ze onderling goed vergelijkbaar zijn. Zo ontstaat er een prikkel om de betaalbaarheid voortdurend te verbeteren. Door de positie van warmtegemeenschappen in het wetsvoorstel blijft dit mogelijk.

Gezamenlijke uitvoeringskracht

De warmtetransitie is een enorme opgave waarbij publieke financiering, private financiering en zorgvuldige participatie van bewoners voor nodig zullen zijn. Door te kiezen voor publiek meerderheidsbelang en een rol voor warmtegemeenschappen, verzilvert u de kans om goede participatie in processen te borgen en in de uitvoering te realiseren. Gemeenten, netwerkbedrijven

en lokale coöperaties hebben dezelfde waarden en doelstellingen in de transitie. Onze expertises vullen elkaar aan. Wij staan dan ook gezamenlijk klaar om uitvoering te geven aan de transitie.

Het nieuwe systeem laat ook voldoende ruimte om dienstverlening bij marktpartijen in te kopen en samen op te trekken. Wij zien een sterke rol voor marktpartijen vanwege hun expertise en uitvoeringscapaciteit. Met de publieke partijen en gemeenschappen aan het roer kan deze dienstverlening in het gezamenlijk belang benut worden.

Investeer in het organisatievermogen van burgers (civiele realisatiekracht)

Door burgers te helpen bij het organiseren van collectieve besluitvorming en realisatiekracht, wordt de warmtetransitie versneld. Het is namelijk de bewoner zelf die een ingrijpende beslissing moet maken over zijn of haar woning en wijk. Warmtenet projecten stagneren nu omdat het lastig blijkt om bewoners mee te nemen in het verhaal en een positieve reactie te ontvangen. Een stevige rol voor lokale warmtegemeenschappen is een kansrijke oplossing, maar dit vraagt meer dan een juridische positie. Zorg bijvoorbeeld dat gedurende de kaveltoewijzing beginnende collectieven een kans hebben zich te ontwikkelen tot warmtegemeenschappen. Het is daarbij ook nodig om in het organisatievermogen van burgers te investeren. Geef daarom naast aandacht voor publieke realisatiekracht ook aandacht voor civiele realisatiekracht.

Op dit moment is er geen structurele samenwerking met de overheid om deze realisatiekracht voor warmtegemeenschappen te organiseren. Lokale coöperaties sprokkelen hun kennis en kapitaal bij elkaar en als Energie Samen doen we wat mogelijk is met beperkte middelen. De eerste componenten van een gestructureerde samenwerking staan er: zoals het ontwikkelfonds warmte dat KGG en Energie Samen dit jaar samen hebben neergezet en de concrete voorstellen voor ondersteuning van maatschappelijk initiatief vanuit het Nationaal Klimaat Platform¹. We vragen Tweede Kamerleden aandacht voor structurele samenwerking te hebben tijdens de behandeling van de wet.

De toekomst: nieuwe gemeenschappen en een verbonden Nederland

Met dit wetsvoorstel verandert u de warmtemarkt in een markt die voorziet in de behoeften van bewoners. Het zet hen in de positie om hun eigen energievoorziening te organiseren met hun burens, vanuit publieke waarden. Ook zorgt u ervoor dat er nieuwe (warmte)gemeenschappen ontstaan, waarin bewoners weer verbonden raken met elkaar en naar elkaar omkijken. Daar zijn wij blij mee. Samen kunnen we zorgen voor een energietransitie die draagbaar blijft voor iedereen, en waarin bewoners grip hebben en houden op hun energierekening. Energie Samen en al haar leden zijn klaar om samen met de overheid en de markt deze uitdaging aan te gaan.

Met vriendelijke groet,

Siward Zomer

Voorzitter Energie Samen

Energie Samen is de landelijke koepelcoöperatie en belangenorganisatie van duurzame energiegemeenschappen van burgers. Op meer dan 100 plekken in Nederland werken bewoners en bedrijven al in collectief verband aan plannen en projecten om de warmtevoorziening in hun wijken te verduurzamen. Dit zijn projecten van lokale initiatiefnemers die gezamenlijk met hun burens duurzame warmte, sociale meerwaarde en een verlaging van de energierekening bewerkstelligen.

¹ Nationaal Klimaat Platform (2024) 'Lokale daadkracht versterkt. Voorstel voor Nationaal Programma Maatschappelijk Initiatief'